

Fizyoloji

PSİ 123

Hafta 12

Endokrin Sistem

- Hormonlar
  - İç salgı bezlerinden (endokrin bez) salgılanan kimyasal uyarıcılar
  - Vücut içinde kimyasal haberleşme aracı

Hormonlar

- Endokrin hücreler tarafından salınır , üreme, gelişme, enerji metabolizması, büyüme ve davranışı düzenler
- Homeostazisi düzenler
- Sinir sistemi, uyarıları ile endokrin hücrelerin işlevini düzenler
  - Sinir ve endokrin sistemin işlevleri örtüşür

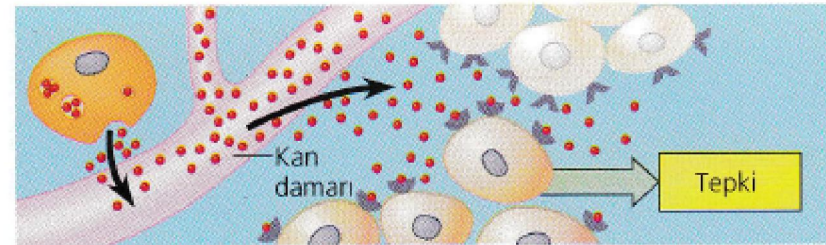
Hormonlar

- Reseptörleri bulunur
- Her hormona özgül bir reseptör tipi vardır
- Hormonlar tüm vücuda yayılır
  - Sadece kendi özgül reseptörünü taşıyan hedef hücrelerde etki gösterir

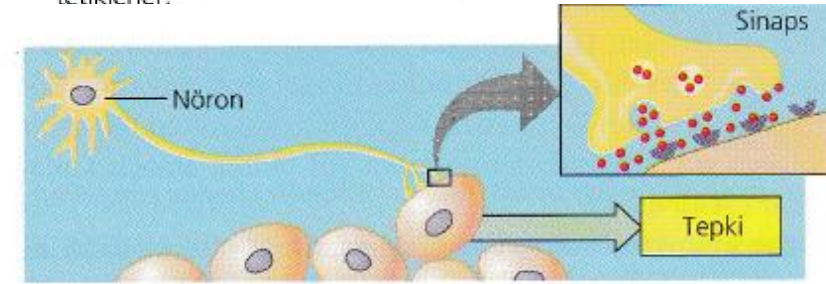

Hücreler arası iletişim

- Endokrin İletişim:
  - Endokrin hücrelerin hücre dışı sıvılara salgıladığı hormonlar, hedef hücelere kan dolaşımı ile ulaşır
  - Endokrin uyarısı homeostasisi korur, çevreden gelen uyarılara verilecek tepkileri başlatır, büyüme ile gelişmeyi düzenler
- Sinapslarda nöronlar, hedef hücrelerdeki reseptörlere bağlanmak üzere *çok kısa mesafeye* diffüze olan *nörotransmitterleri* salgılar.

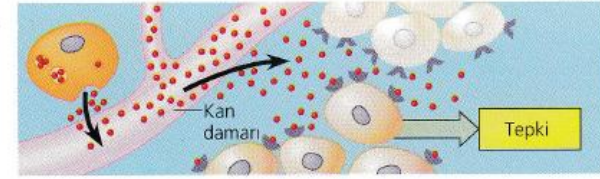
(a) Endokrin iletişimde, salgılanan moleküller kan dolaşımına diffüze olarak, vücudun herhangi bir yerindeki hedef hücrelerin yanıtlanı tetiklerler.

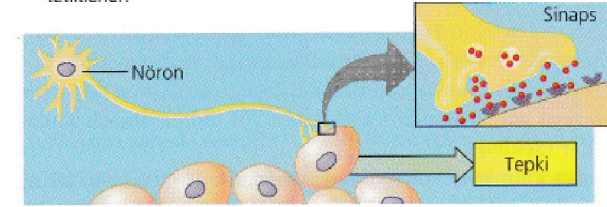
(d) Sinaptik iletişimde, nörotransmitterler sinapslar arasında diffüze olarak, hedef dokuların (nöronlar, kaslar ya da bezler) hücrelerinde yanıtı tetiklerler.

Nöroendokrin İletişim

- Özelleşmiş nöronlar olan nörolojik salgı hücreleri, sinir uçlarından difüze olan molekülleri kan dolaşımına salgılar
- Salgılanan maddelere **nörohormon** denir.
  - Vazopressin
  - Oksitosin

(a) **Endokrin iletişim**de, salgılanan moleküller kan dolaşımına difüze olarak, vücudun herhangi bir yerindeki hedef hücrelerin yanıtını tetiklerler.

(d) **Sinaptik iletişim**de, nörotransmitterler sinapslar arasında difüze olarak, hedef dokuların (nöronlar, kaslar ya da bezler) hücrelerinde yanıtı tetiklerler.

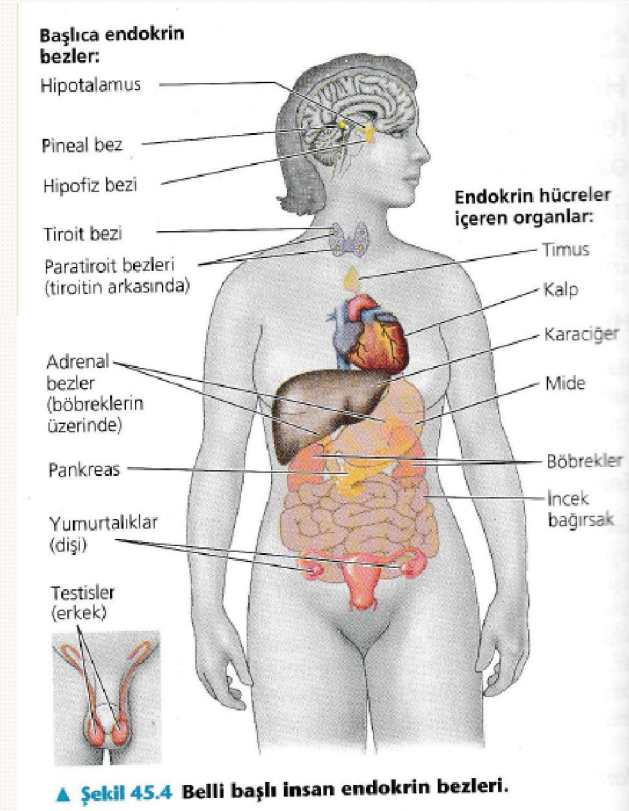

(e) **Nöroendokrin iletişim**de, sinirsel hormonlar kan dolaşımına difüze olarak vücudun herhangi bir yerindeki hedef hücrelerin yanıtını tetiklerler.

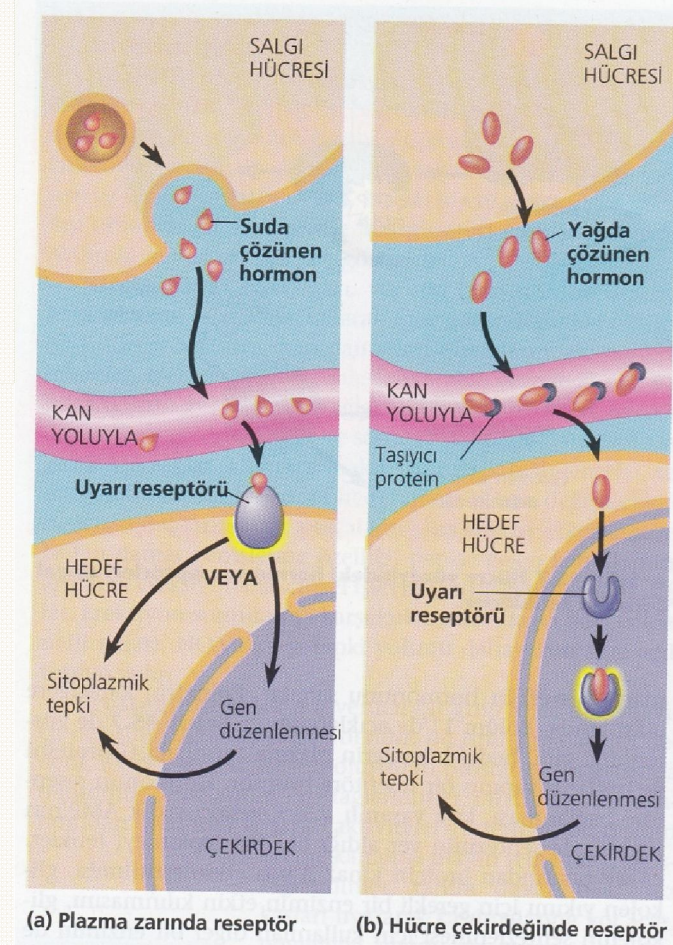
Endokrin Dokular ve Organlar

- Bazı endokrin sistem hücreleri organların yapısında bulunur
- Bazı endokrin hücreleri endokrin bezler denilen kanalsız organlarda bulunur

Hormon Reseptörlerinin Yerleşimi

- Reseptörün yeri hormonun tipine göre değişir
- Yağda çözünen hormon
  - Hücre içinde
  - Tiroit
- Suda çözünen hormon
  - Hücre dışında
  - Adrenalin

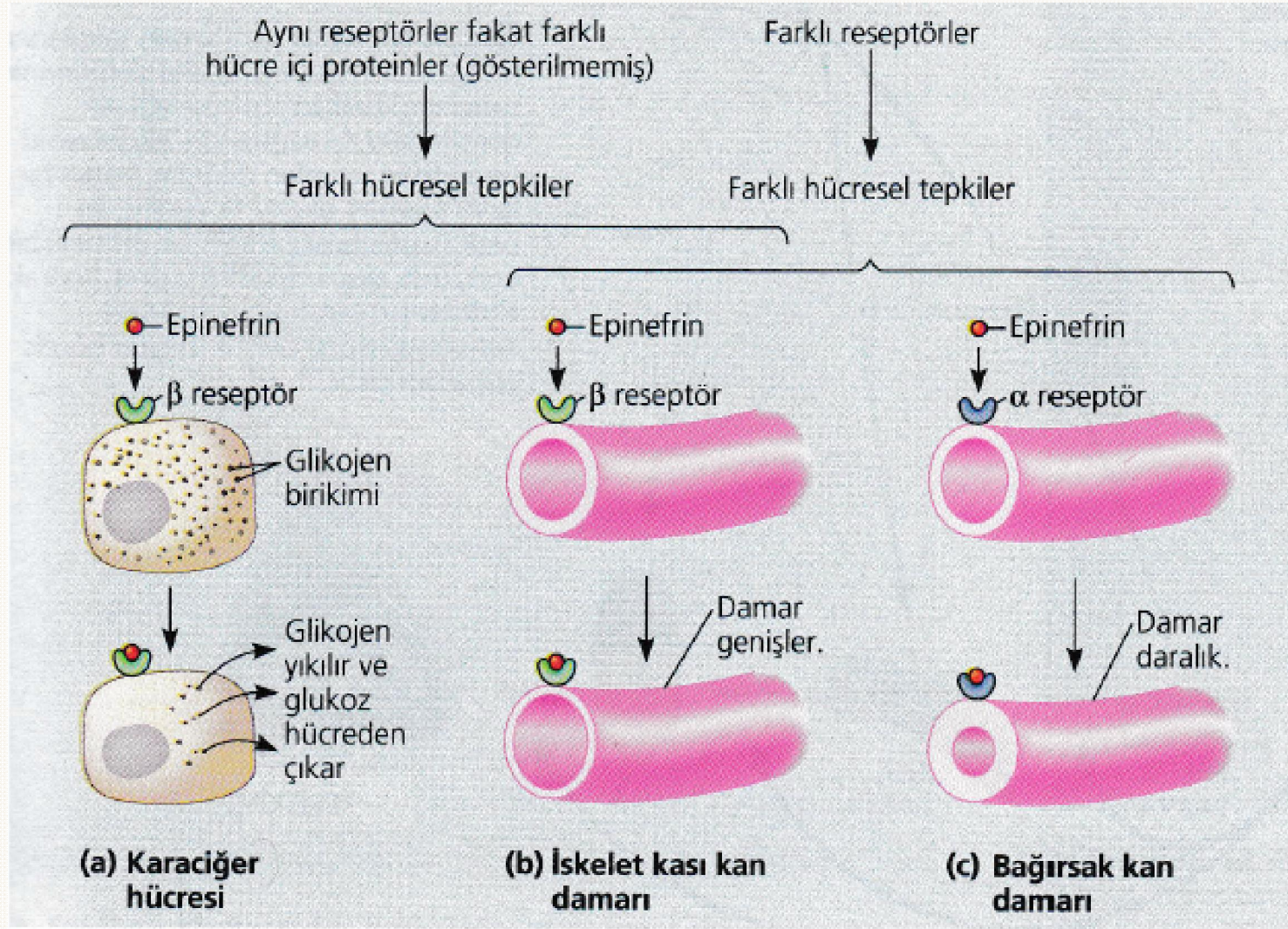
Hormonların Çoklu Etkileri

- Bir hormon vücutta birden fazla etki oluşturur
  - Hedef hücrelerde reseptörler ya da reseptörlerin oluşturduğu sinyaller farklı ise

Hormonların Çoklu Etkileri

- Adrenalin (Epinefrin)
  - Kısa süreli strese yanıt olarak salgılanır
- Eş zamanlı olarak oluşturduğu etkiler
  - Karaciğerde glikojen yıkımı
  - Ana iskelet kaslarına kan akımının artması
  - Sindirim sistemine giden kan akımının azaltılması

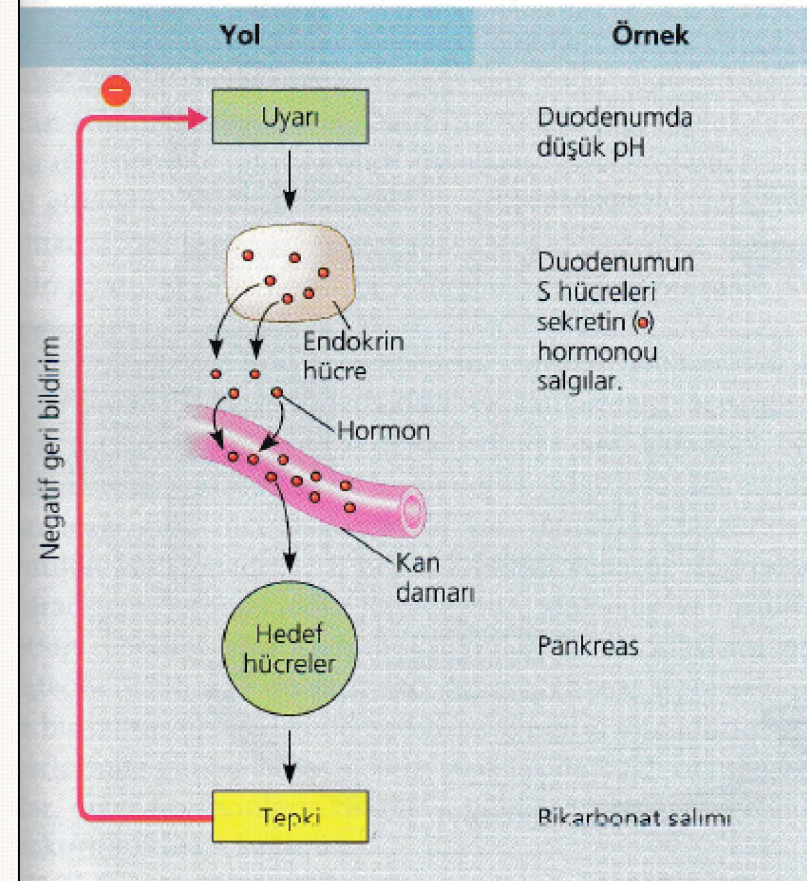

Basit Endokrin Yolu

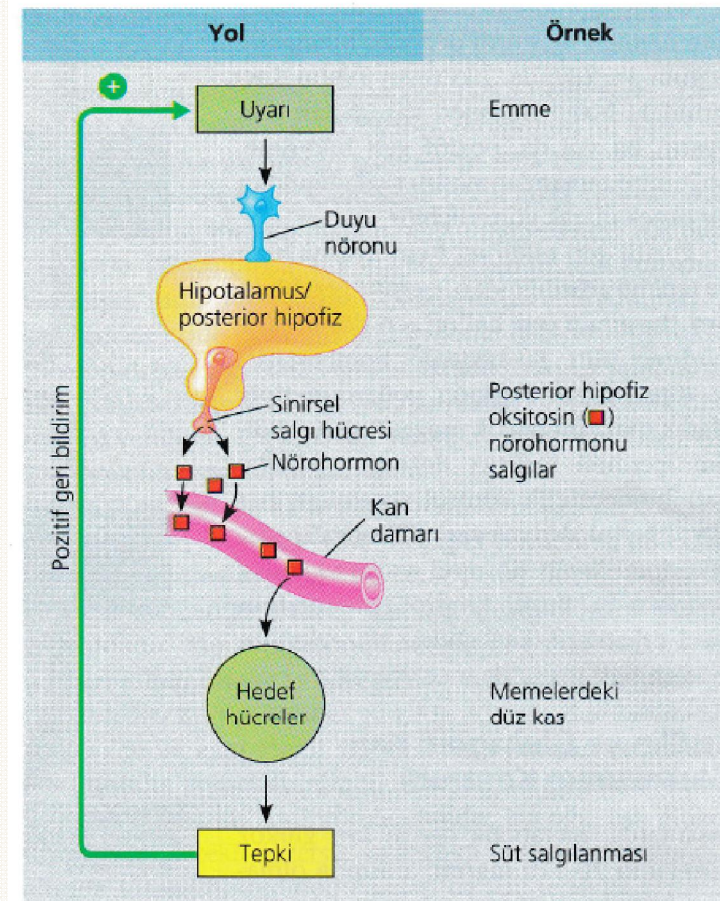
- Endokrin hücreler iç veya dış uyarılara belirli bir hormonu salgılayarak doğrudan tepki verir
- Hormon kan yoluyla giderek kendine özgü reseptör ile birleşir
- Hedef hücrede fizyolojik tepki oluşur
- Geri bildirim

Şekil 45.11 Basit bir endokrin yolu. Endokrin hücreler, iç ya

Basit Nöroendokrin Yol

- Duyu nöronu tarafından alınan uyarı, nörosekresyon hücrelerini uyarır
- Nörohormon kan dolaşımı ile hedef hücrelere gider
- Hedef hücrede fizyolojik yanıt oluşur
- Geri bildirim

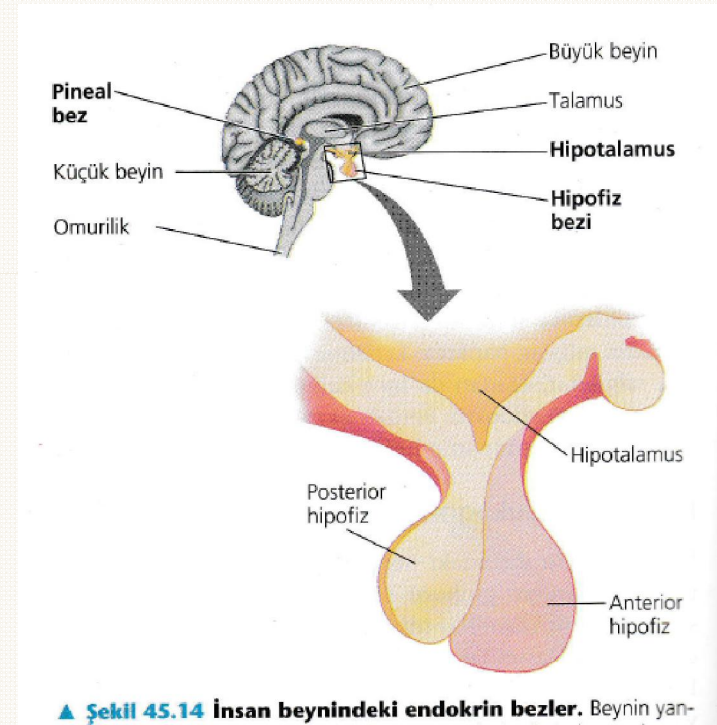

▲ Şekil 45.12 Basit bir nöroendokrin yolu. Duyu nöronları bir

Hipotalamus

- Omurgalılarda endokrin ve sinir sistemlerinin ortak çalışmasını sağlar
- Beyindeki endokrin bezlerden biri
- Periferik ve merkezi sistemden bilgi alır
- Tepki olarak çevresel koşullara uygun endokrin yanıtı başlatır
- Hipotalamustan çıkan uyarılar altında yer alan hipofiz bezine ulaşır

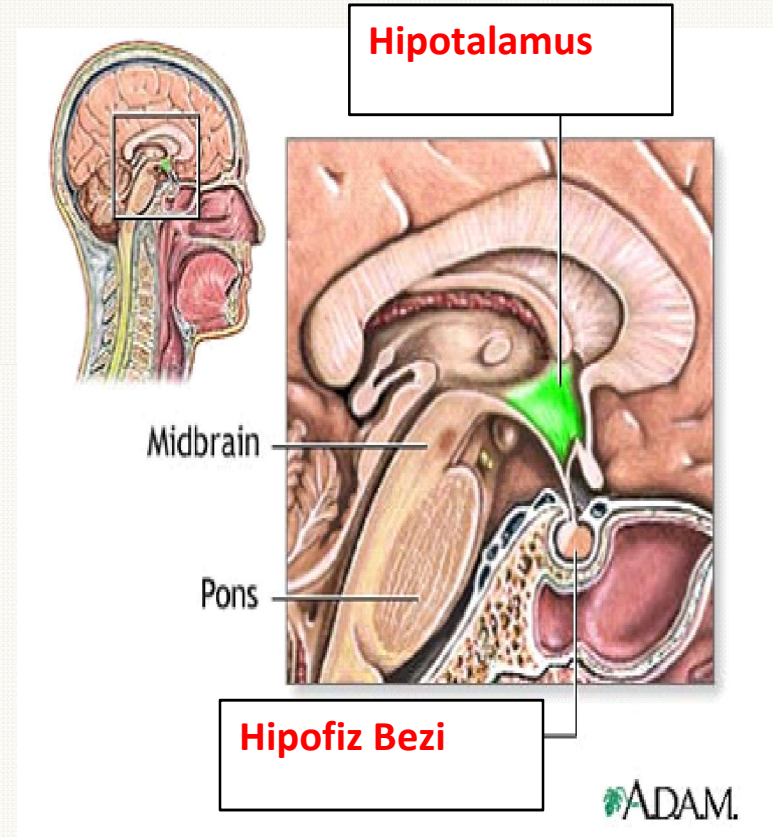

Ön Beyin

Ara Beyin (Diensefalon)

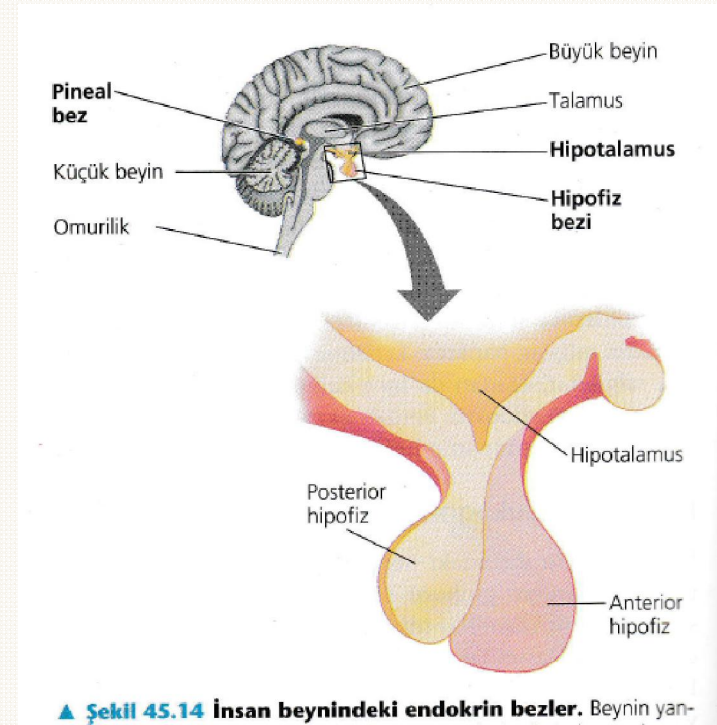
HİPOTALAMUS

- Karbonhidrat ve yağ metabolizmasını düzenler.
- Heyecan, korku ve stresin kontrolüne yardımcı olur.
- İç organların ve dokuların çalışmasını kontrol eder.
- Vücut sıcaklığını, kan basıncını, su dengesini, uyku ve uyanıklığın ayarlanmasını kontrol eder.
- İştahı düzenler.
- Günlük ritmi ayarlar.
- Cinsel davranışları ve dövüş ya da kaç tepkisini oluşturur.
- İç salgı bezleri üzerinde etkilidir.
- Hipofiz bezinin çalışmasını kontrol eder.
- Arka hipofiz hormonlarını üretir

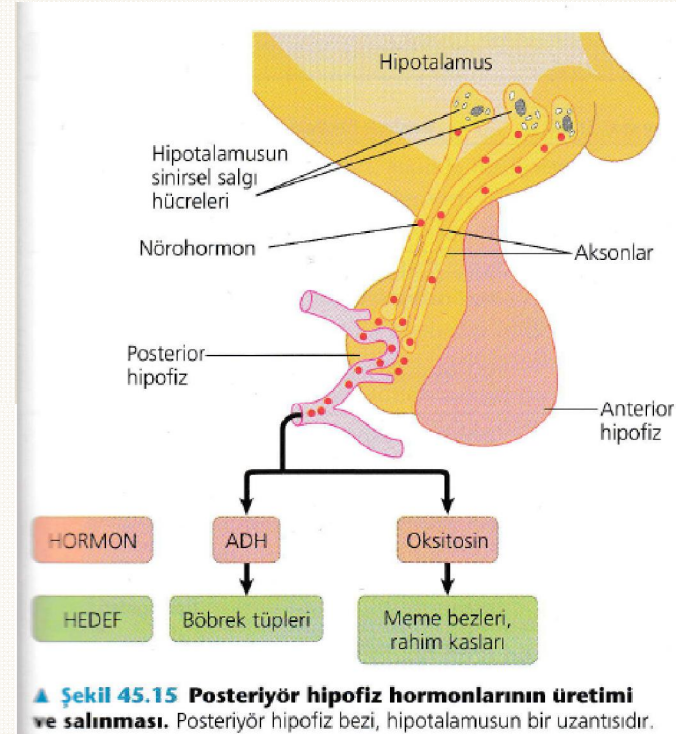
Hipofiz Bezi

- Hipotalamustan çıkan uyarılar altında yer alan hipofiz bezine ulaşır
- Anterior (ön) ve posterior (arka) hipofiz farklı hormonlar salgılar

Posteriyör Hipofiz

- Hipotalamusun uzantısı
- Hipotalamustan gelen aksonlar hipotalamusta sentezlenen nörohormonları depolar ve salgırlar

Posteriyör hipofiz
(hipotalamusta yapılan nörohormonları salgılar)

Oksitosin

Peptid

Rahim ve meme bezlerinin kasılmalarını uyarır

Sinir sistemi

Antidiüretik hormon (ADH)

Peptid

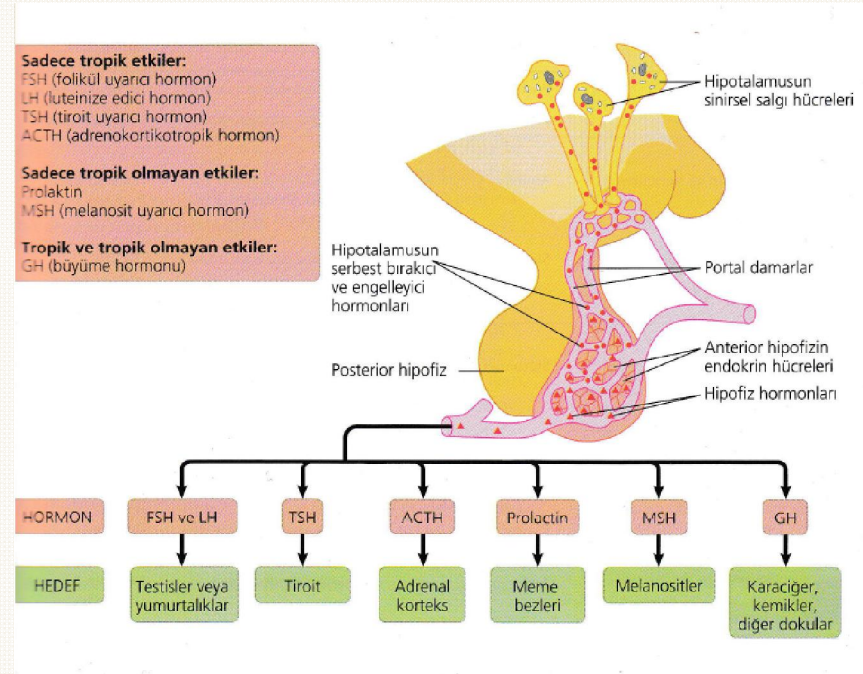
Böbreklerde su tutulumunu sağlar

Su/tuz dengesi

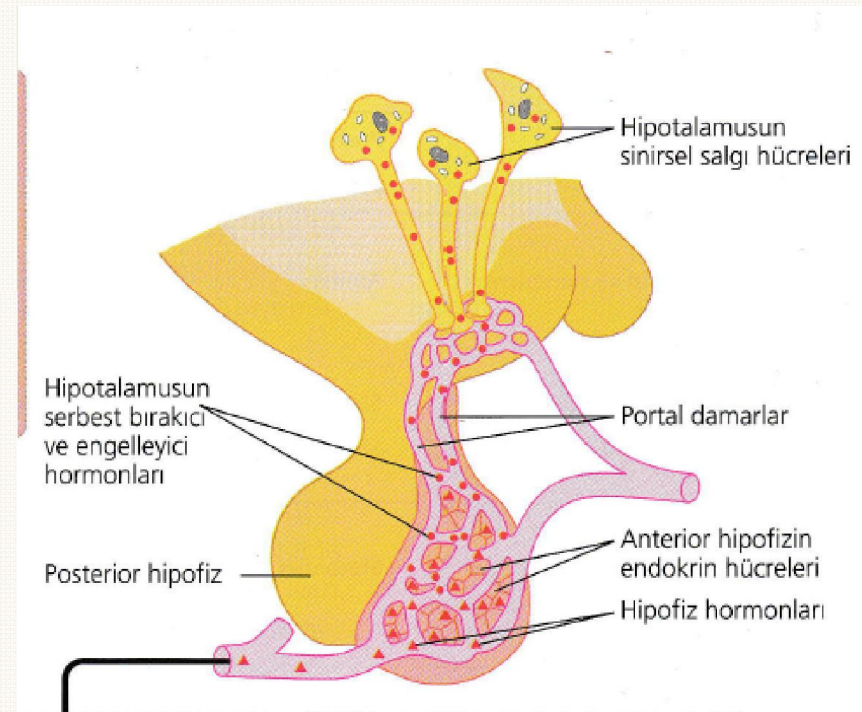
Anteriyör Hipofiz

- Endokrin bezdir
- Hipotalamustan gelen uyarılara yanıt olarak hormon sentezleyip salgılar
  - Hem salgılatıcı hem baskılayıcı hormonları vardır
- Çoğu hormon tropik hormondur
  - Diğer endokrin hücre ya da bezlerinin işlevlerini kontrol eder

Anteriyör Hipofiz

- Hipotalamusun tabanında kılcal damar ağı vardır, portal damarlar ile doğrudan anteriyör hipofizdeki kılcal damar ağına açılır.
  - Hormonlar bu yol ile iletilir
  - Kontrol ettikleri beze doğrudan giriş

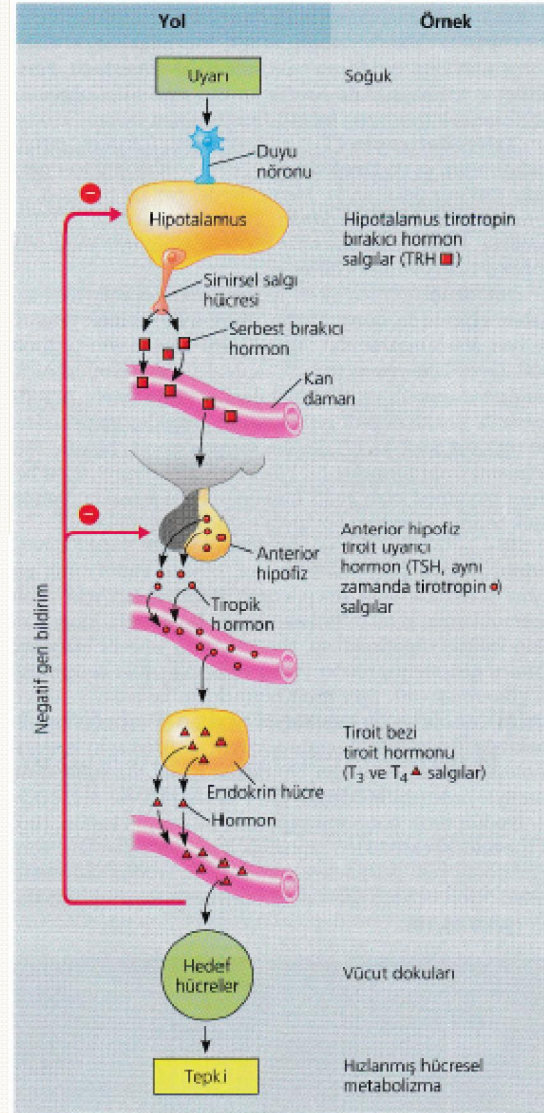
Anteriyör Hipofiz

- Metabolizma, ozmoregulasyon ve üreme ile ilişkili fonksiyonları düzenler

Bez	Hormon	Kimyasal Sınıf	Başlıca Etkileri	Kontrol Eden
Anteriyör hipofiz bezi 	Büyüme hormonu (GH)	Protein	Büyüme (özellikle kemiklerde) ve metabolik işlevleri uyarır	Hipotalamus hormonları
	Prolaktin	Protein	Süt üretimi ve salgılanmasını uyarır	Hipotalamus hormonları
	Folikül uyarıcı hormon (FSH)	Glikoprotein	Yumurta ve sperm üretimini uyarır	Hipotalamus hormonları
	Luteinize edici hormon (LH)	Glikoprotein	Yumurtalık ve testisleri uyarır	Hipotalamus hormonları
	Tiroit uyarıcı hormon (TSH)	Glikoprotein	Tiroit bezini uyarır	Hipotalamus hormonları
	Adrenokortikotropik hormon (ACTH)	peptid	Adrenal korteksi uyararak glukokortikoidleri salgılatır	Hipotalamus hormonları

Hormon Akış Yolu

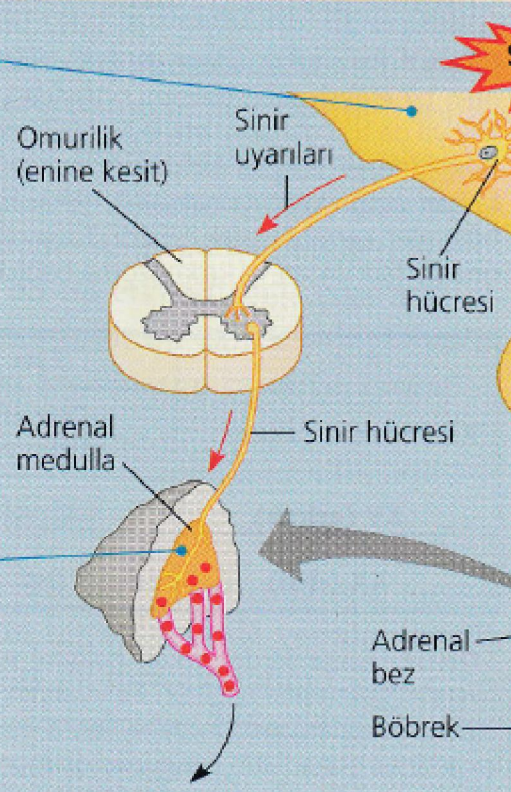

▼ Şekil 45.21 Stres ve Adrenal bez.

(a) Kısa-süreli strese yanıt ve adrenal medulla.

1 Stres oluşturan uyarılar, hipotalamusun sinir iletimi yoluyla adrenal medullayı etkinleştirmesine yol açar.

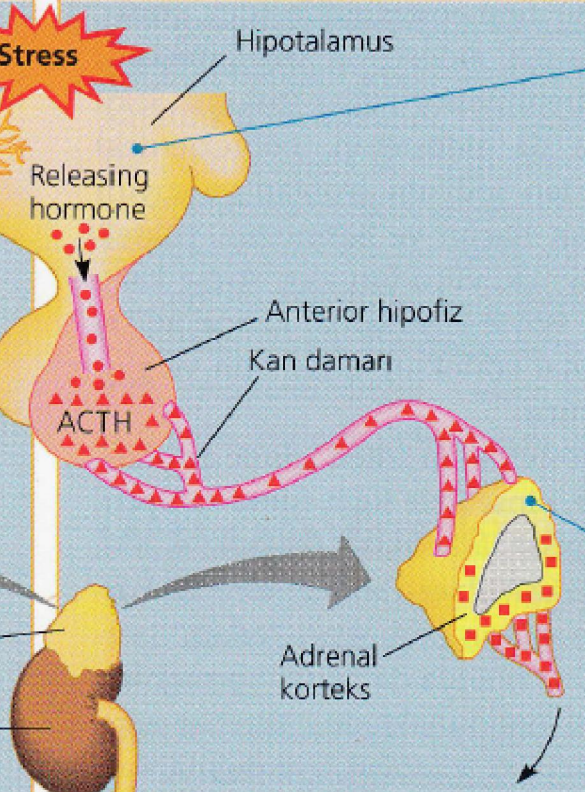
2 Adrenal medulla epinefrin ve norepinefrin salgılar.

(b) Uzun-süreli strese yanıt ve adrenal korteks

1 Stres oluşturan uyarılar, hipotalamusun hormonal yolla adrenal korteksi etkinleştirmesine yol açar.

2 Adrenal korteks mineralokortikoidler ve glukokortikoidler salgılar.

Epinefrin ve Norepinefrinin Etkileri:

- Glikojen glukoza yıkılır; yükselmiş kan glukozu
- Artmış kan basıncı
- Artmış solunum hızı
- Artmış metabolik hız
- Dikkatin artmasına, sindirim, boşaltım ve üreme sistem etkinliklerinin azalmasına yol açan kan dolaşım işlevlerinde değişiklikler

Mineralokortikoidlerin etkileri:

- Böbrekler tarafından sodyum iyonları ve suyun tutulması
- Kan basıncının ve hacminin artması

Glukokortikoidlerin etkileri:

- Protein ve yağların yıkılarak glukoza dönüşmesi sonucu kan glukozunda artış
- Bağışıklık sisteminin kısmen baskılanması

Bez	Hormon	Kimyasal Sınıf	Başlıca Etkileri	Kontrol Eden	
Hipotalamus		Posteriyör hipofizden salınan hormonlar ve anteriyör hipofizi denetleyen hormonlar (aşağıda)			
Posteriyör hipofiz (hipotalamusta yapılan nörohormonları salgılar)		Oksitosin	Peptid	Rahim ve meme bezlerinin kasılmalarını uyarır	Sinir sistemi
		Antidiüretik hormon (ADH)	Peptid	Böbreklerde su tutulumunu sağlar	Su/tuz dengesi
Anteriyör hipofiz bezi		Büyüme hormonu (GH)	Protein	Büyüme (özellikle kemiklerde) ve metabolik işlevleri uyarır	Hipotalamus hormonları
		Prolaktin	Protein	Süt üretimi ve salgılanmasını uyarır	Hipotalamus hormonları
		Folikül uyarıcı hormon (FSH)	Glikoprotein	Yumurta ve sperm üretimini uyarır	Hipotalamus hormonları
		Luteinize edici hormon (LH)	Glikoprotein	Yumurtalık ve testisleri uyarır	Hipotalamus hormonları
		Tiroit uyarıcı hormon (TSH)	Glikoprotein	Tiroit bezini uyarır	Hipotalamus hormonları
	Adrenokortikotropik hormon (ACTH)	Peptid	Adrenal korteksi uyararak glukokortikoidleri salgılatır	Hipotalamus hormonları	
Tiroit bezi		Triyodotironin (T ₃) ve tiroksin (T ₄)	Aminler	Metabolik süreçleri uyarır ve sürdürür	TSH
		Kalitonin	Peptid	Kan kalsiyum düzeyini azaltır	Kandaki kalsiyum
Paratiroit bezleri		Paratiroit hormonu (PTH)	Peptid	Kan kalsiyum düzeyini artırır	Kandaki kalsiyum
Pankreas		İnsülin	Protein	Kan glukoz düzeyini azaltır	Kandaki glukoz
		Glukagon	Protein	Kan glukoz düzeyini artırır	Kandaki glukoz
Adrenal bezler		Epinefrin ve norepinefrin	Aminler	Kan glukoz düzeyini artırır; metabolik etkinlikleri artırır; bazı damarları daraltır	Sinir sistemi
	Adrenal korteks	Glukokortikoidler Mineralokortikoidler	Steroidler Steroidler	Kan glukoz düzeyini artırır Böbreklerde Na ⁺ geri emilimi ve K ⁺ atılımını hızlandırır	ACTH Kanda K ⁺ ; anjiyotensin II
Gonadlar		Androjenler	Steroidler	Sperm oluşumunu desteklemek erkek ikincil karakterlerinin gelişim ve devamını sağlamak	FSH ve LH
	Yumurtalıklar	Östrojenler Progesterinler	Steroidler Steroidler	Rahim duvar gelişimini desteklemek; dişi ikincil karakterlerinin gelişim ve devamını sağlamak Rahim duvar gelişimini desteklemek	FSH ve LH FSH ve LH
Epifiz bezi		Melatonin	Amin	Biyolojik ritimde görevli	Aydınlık/karanlık Döngüler

- Uzun süre su içmeme, terleme gibi durumlarda kandaki su oranı azalan bir bireyde sırasıyla aşağıdaki olaylar gerçekleşir:
  - Kanın ozmotik basıncı artar.
  - Hipotalamustaki reseptörler uyarılır.
  - Hipofiz bezinden kana ADH salgılanır.
  - ADH, böbrekteki nefron kanallarının suya geçirgenliğini artırır.
  - Böbrek nefronlarında su geri emilimi artar.
  - Kandaki su miktarı artar ve kanın ozmotik basıncı düşer.

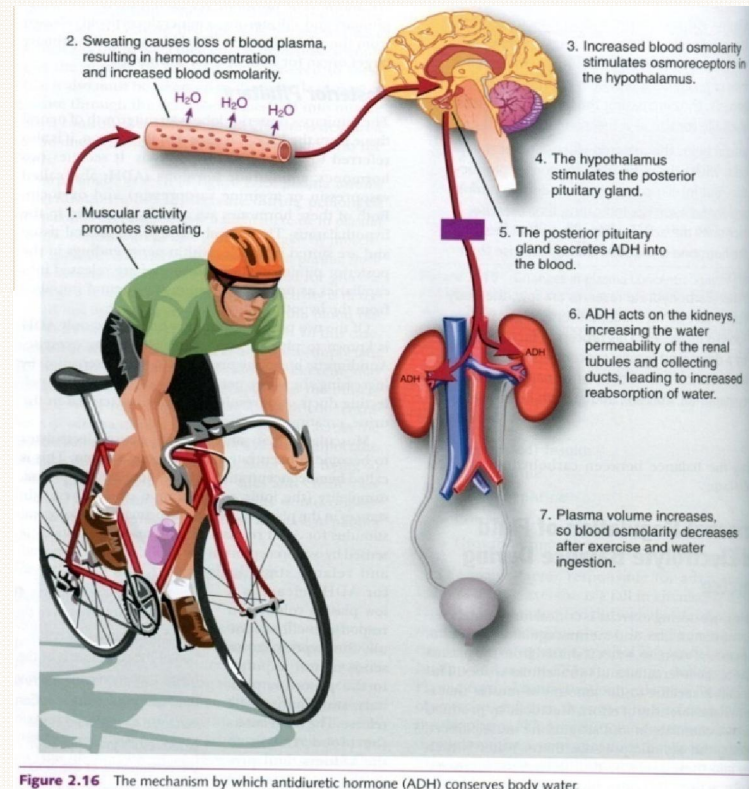

Figure 2.16 The mechanism by which antidiuretic hormone (ADH) conserves body water.

Organizmalar sürekli olarak çevreleri ile etkileşen açık sistemlerdir

- Canlılık vakum içinde var olamaz.
- Bir organizma çevresi ile madde ve enerji alışverişi yapan bir sistemdir (açık sistem)
- Canlı sistemlerdeki dinamik denge düzenleyici mekanizmalar ile sağlanır

Homeostaz

- Dış dünyanın değişimlerine rağmen iç ortamda kararlı denge durumunun sürdürülmesi
  - Isı
  - pH
  - Önemli moleküllerin konsantrasyonları...

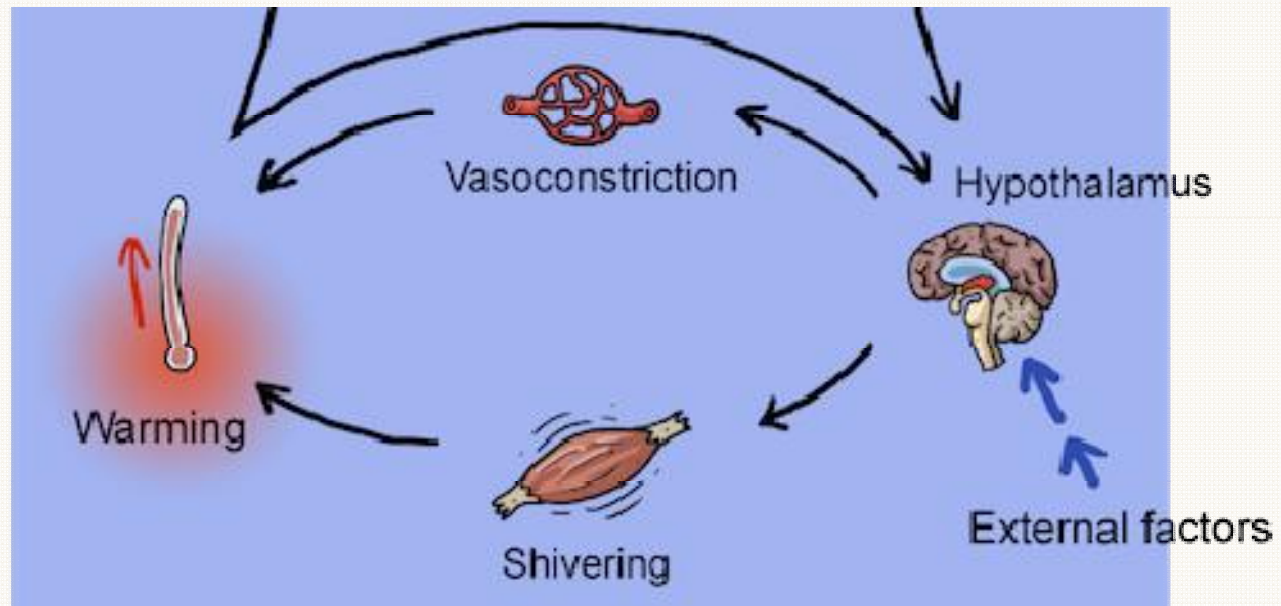

Homeostaz

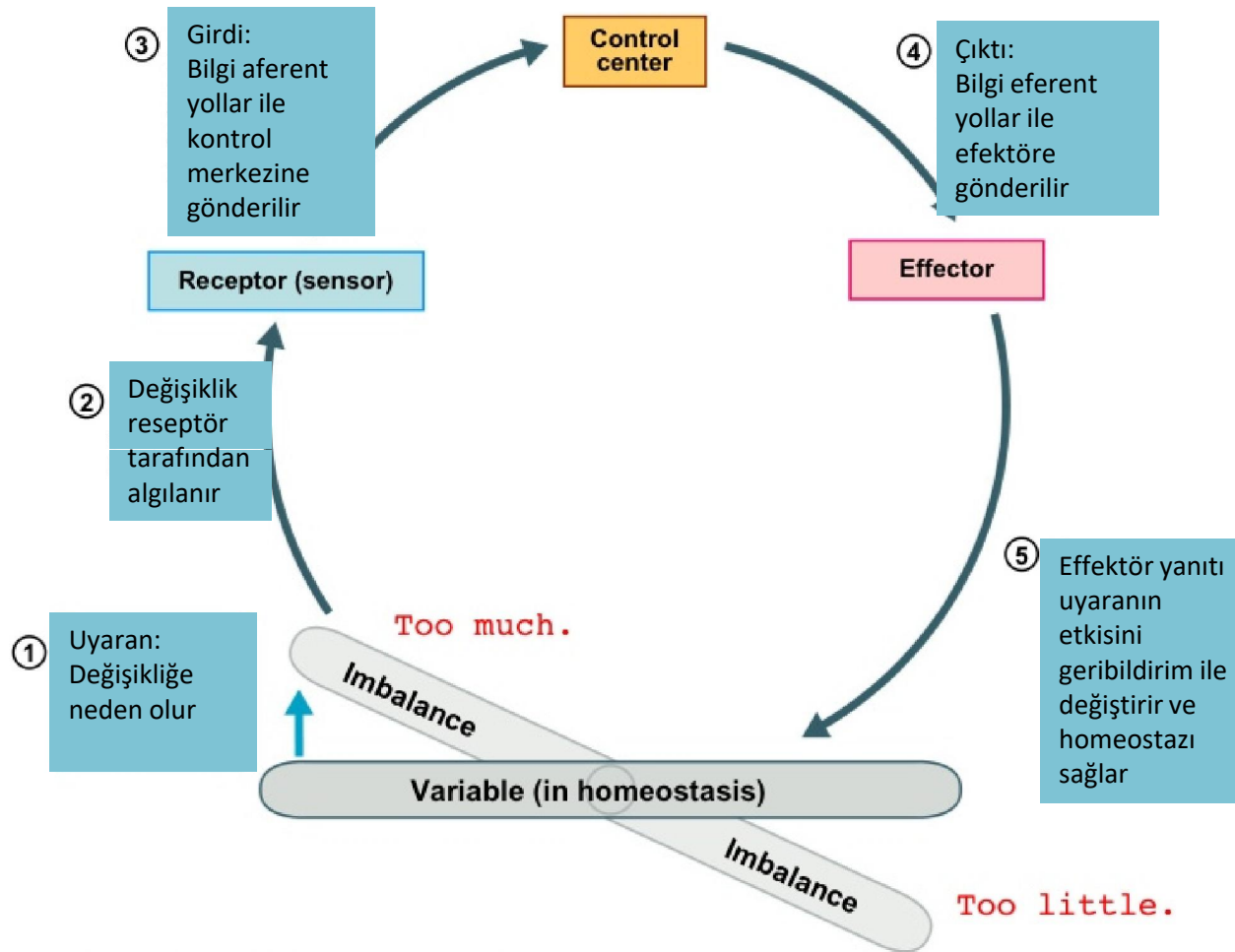
Homeostatik mekanizmalar

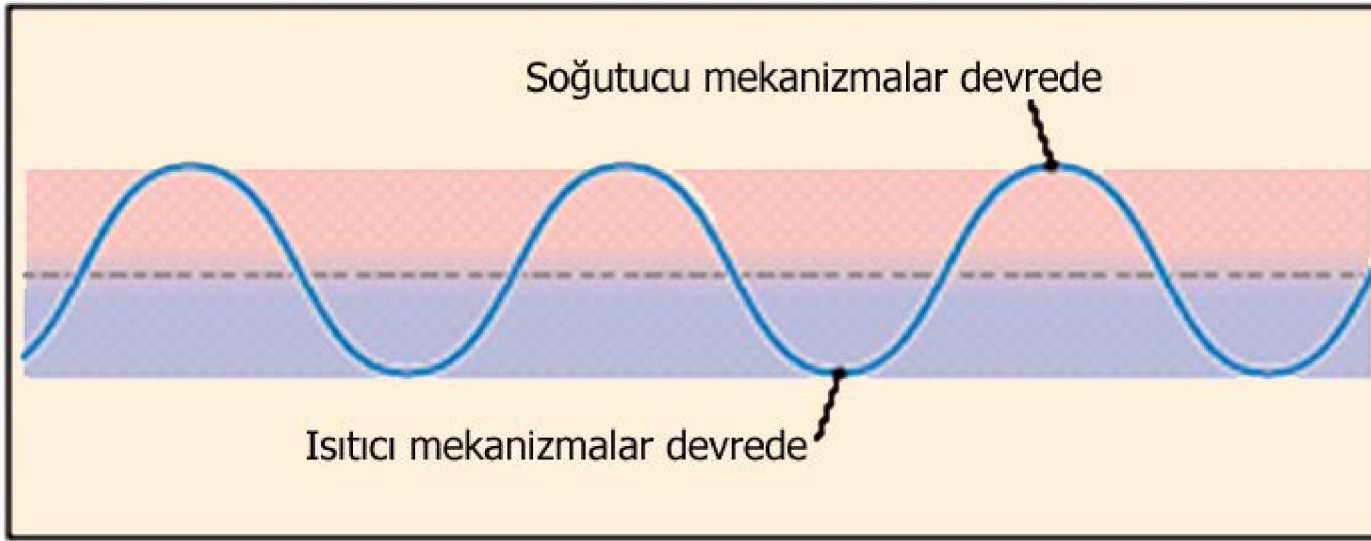

Homeostatic Control Mechanisms

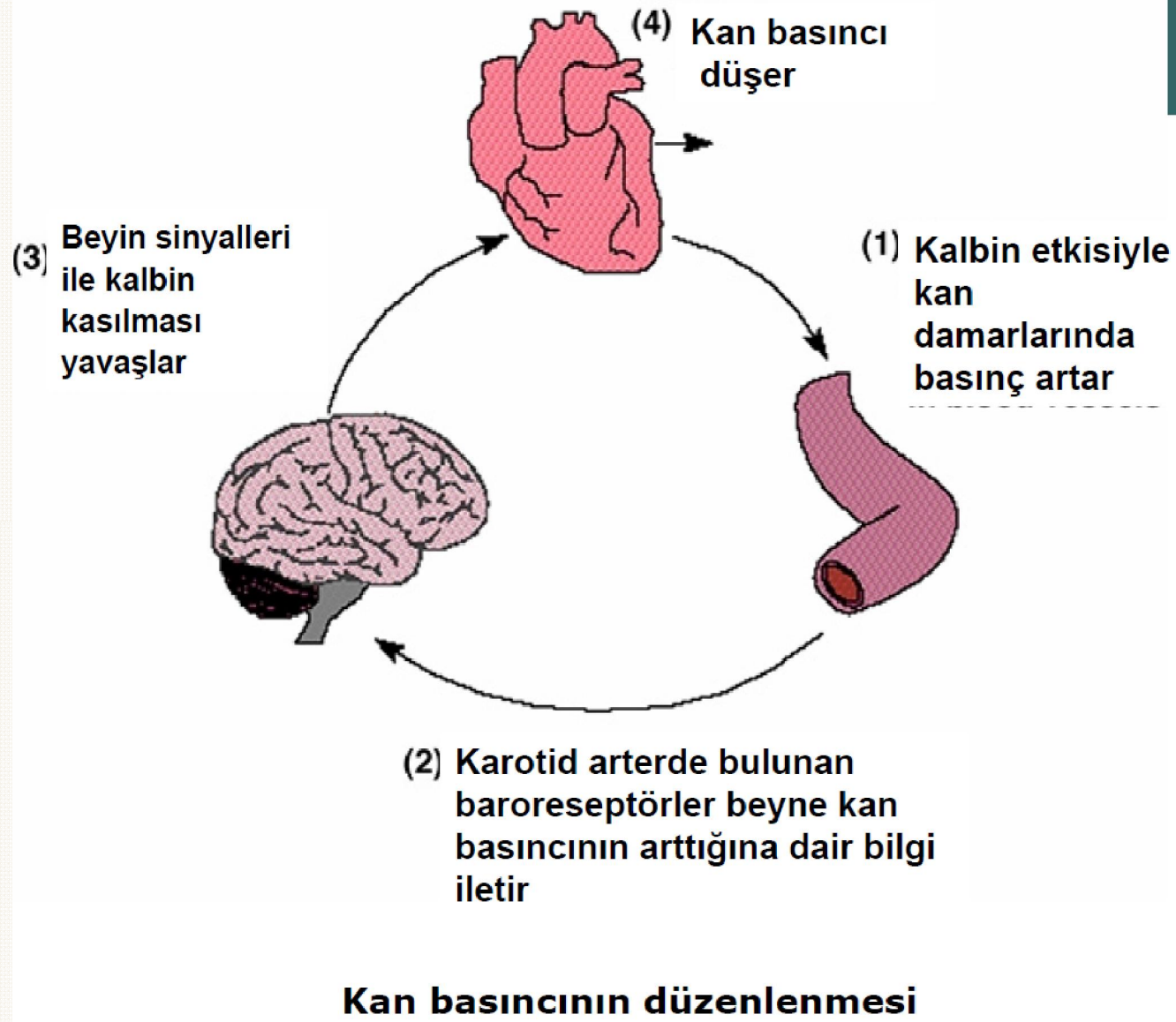
Vücut sıcaklığı (C°)

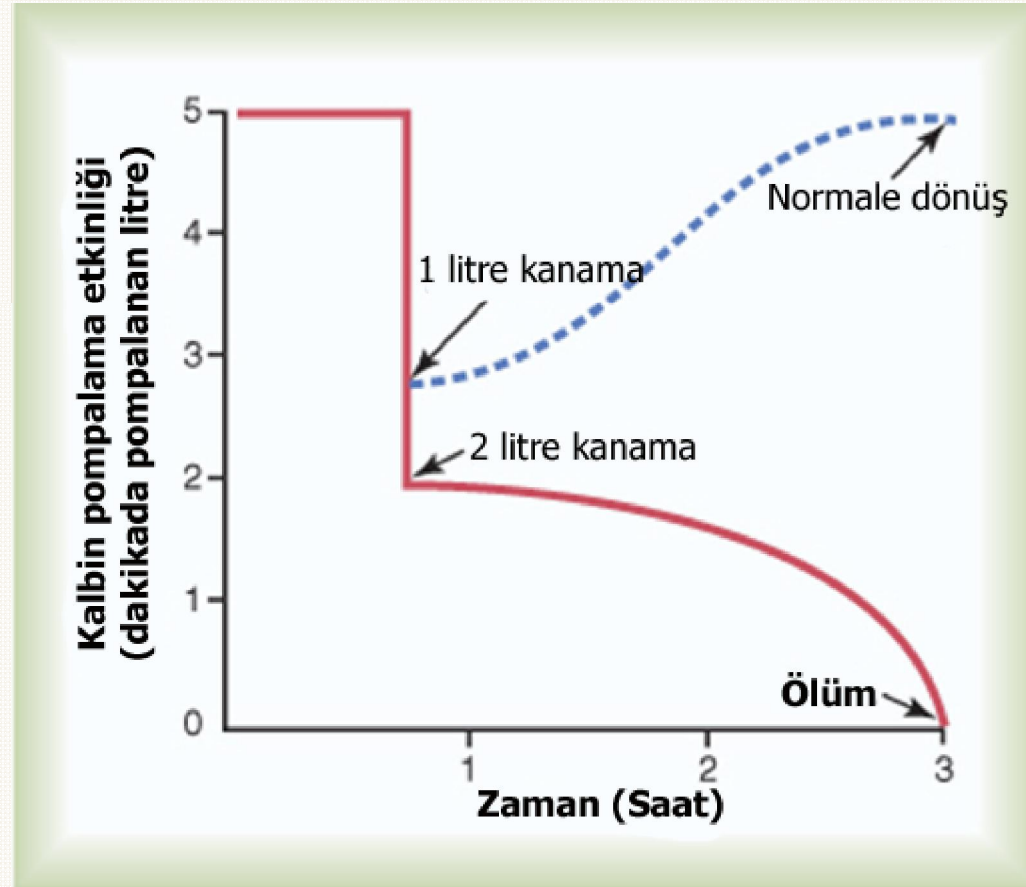
Ayar Noktası
37 C°

Zaman →

Homeostazın Sınırları

Homeostaz

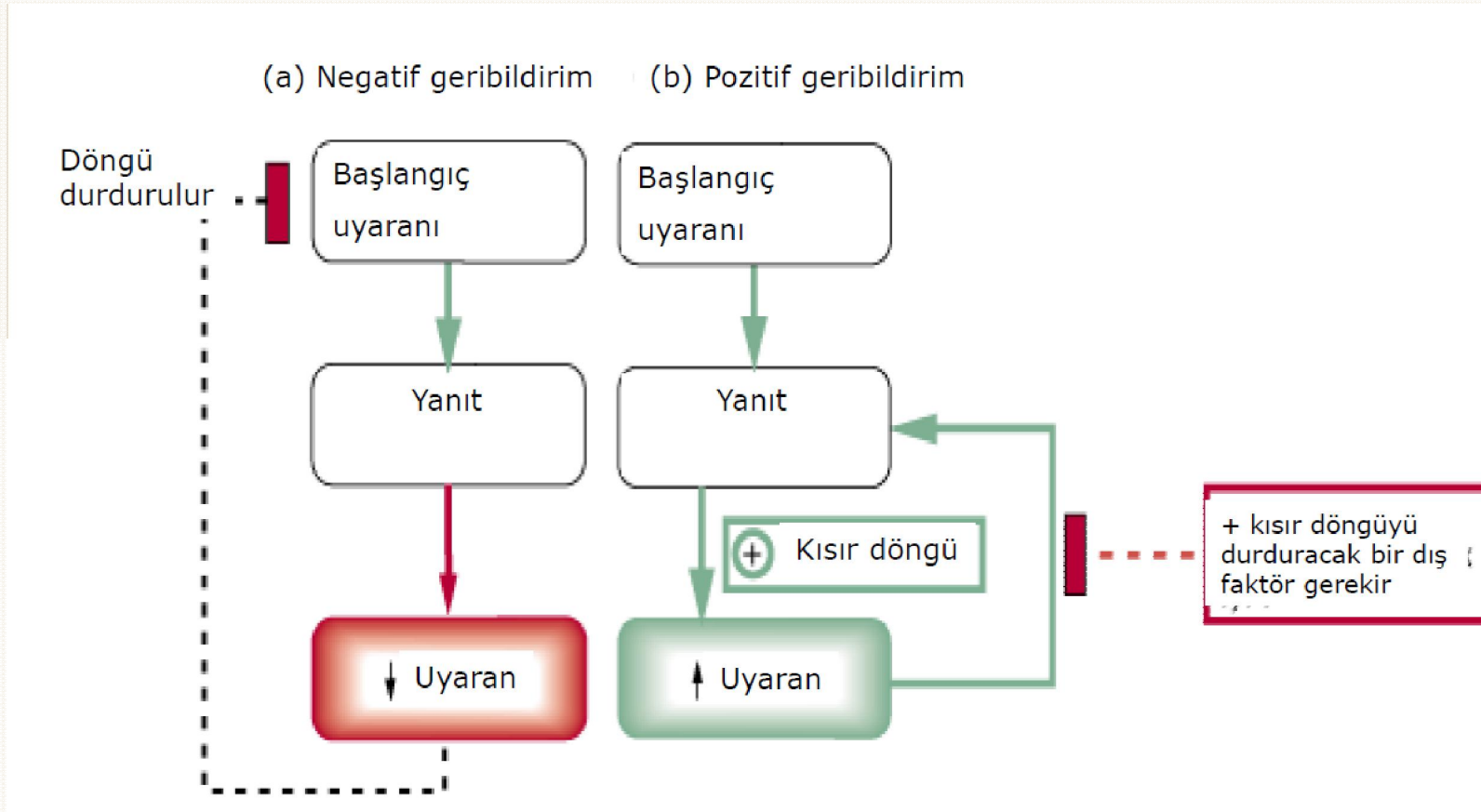
Geribildirim

İleribildirim

Negatif
Geribildirim

Pozitif
Geribildirim

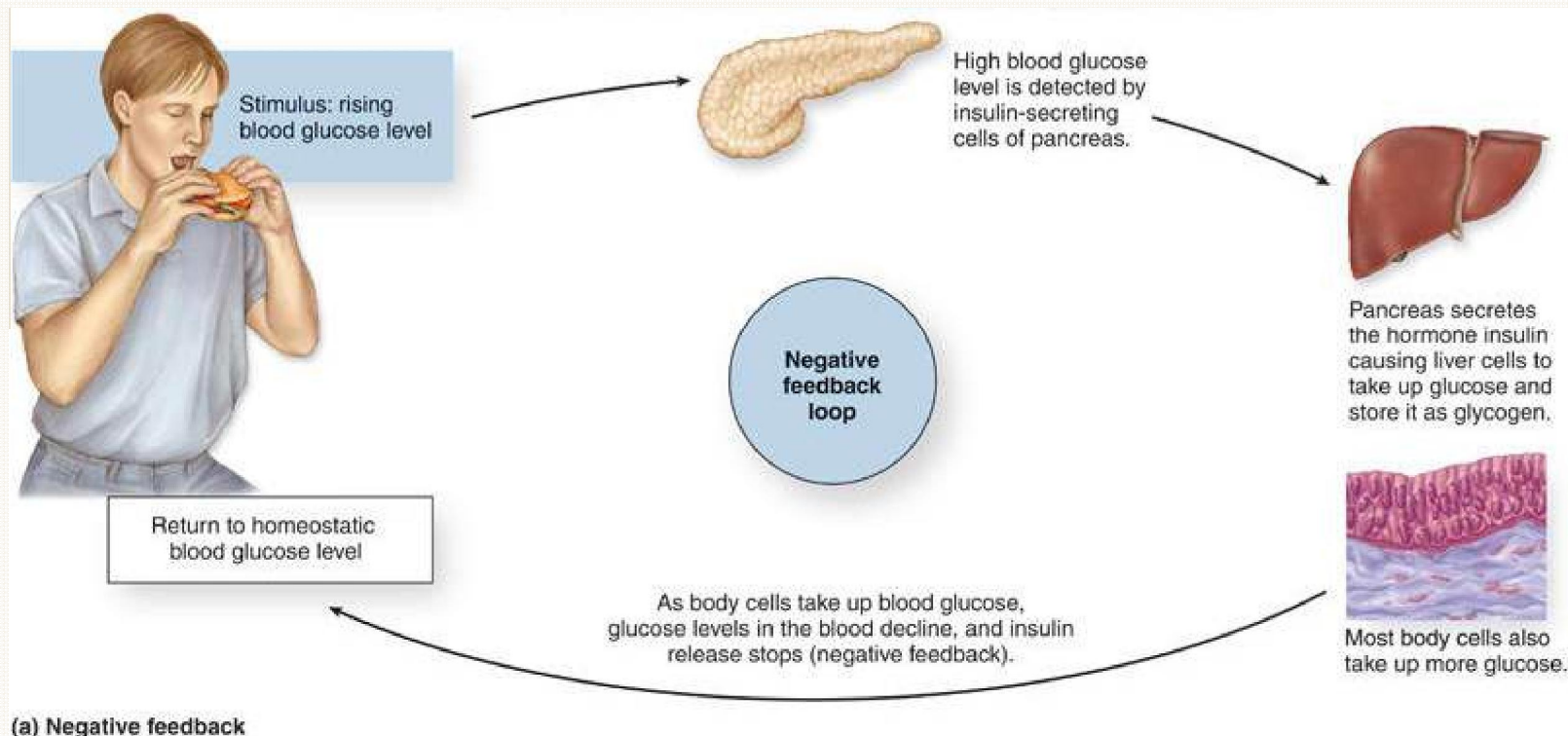
Geribildirim Türleri

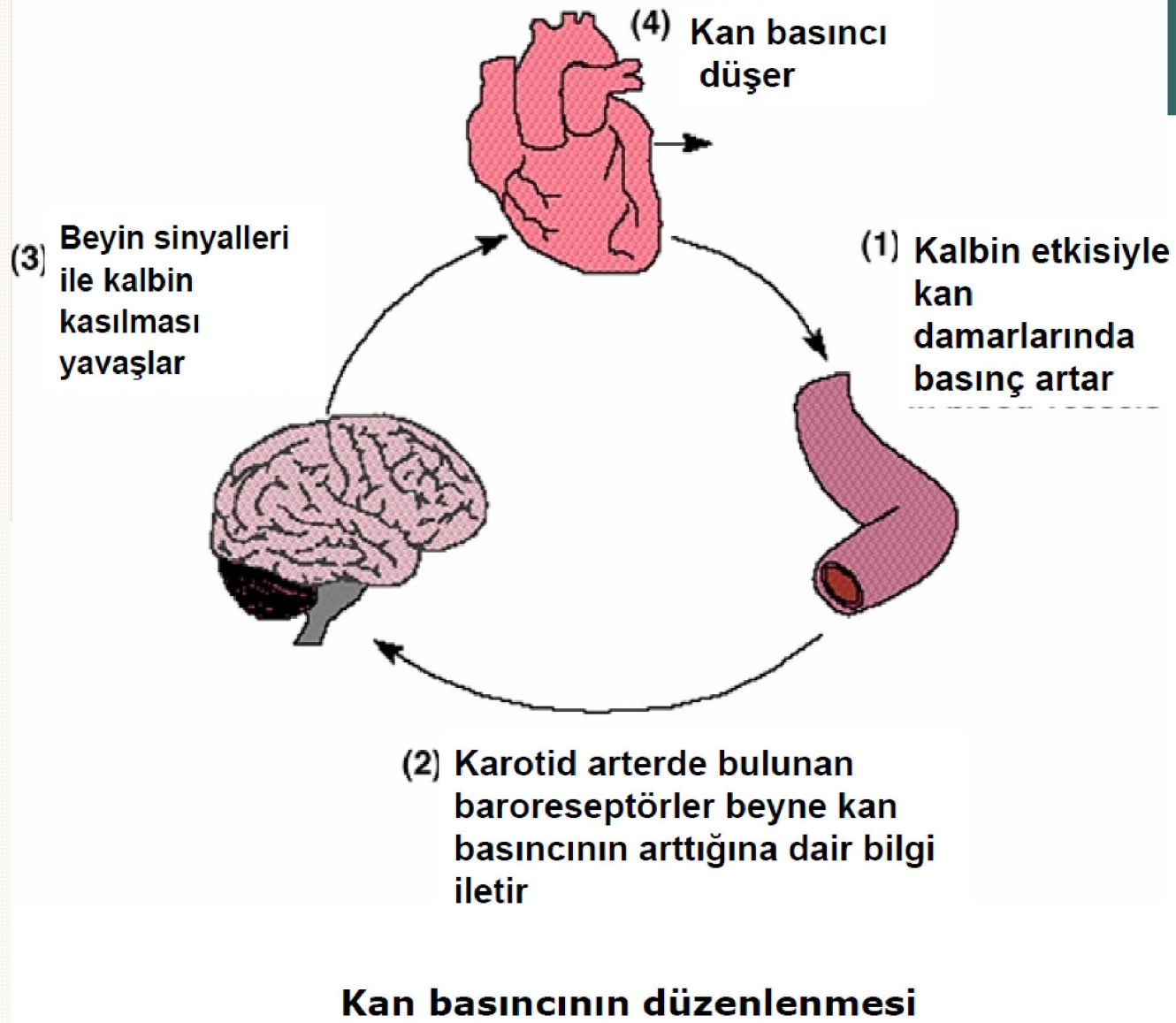

Negatif Geri Bildirim

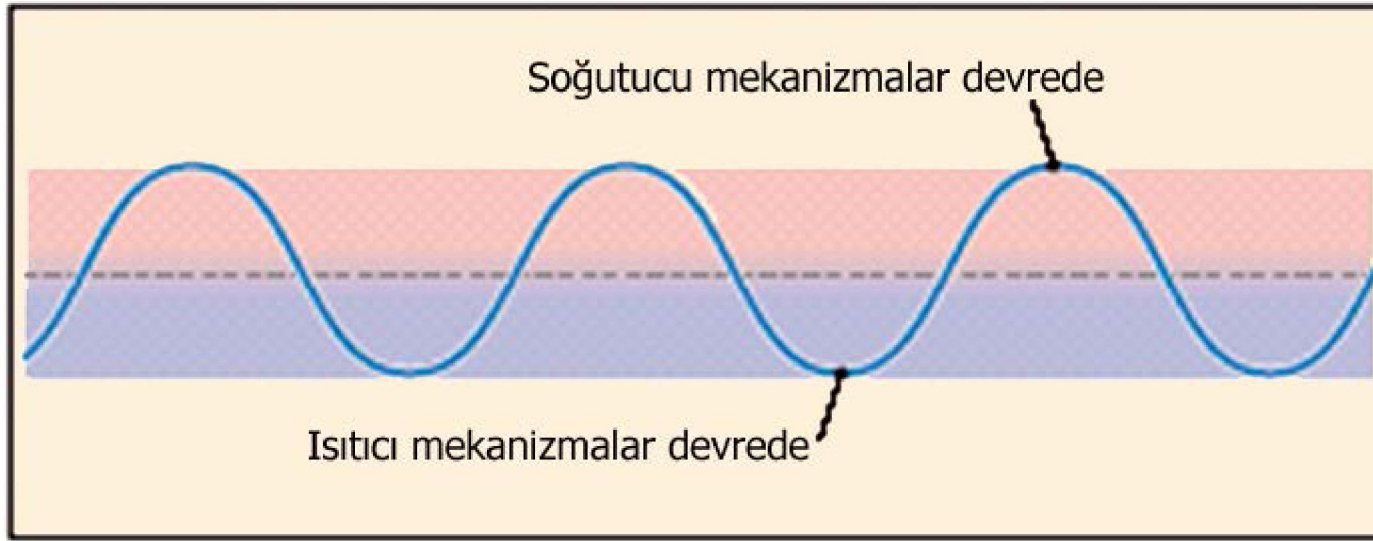
- Yanıt, kendini oluşturan uyarıyı azaltır
  - Kan glukoz düzeyinin düzenlenmesi
  - Kan oksijen-karbondiyoksit düzeylerinin düzenlenmesi
  - Kan sodyum ve sıvı bileşiminin düzenlenmesi
  - Vücut ısısının düzenlenmesi
  - Beden ağırlığının düzenlenmesi

Vücut sıcaklığı (C°)

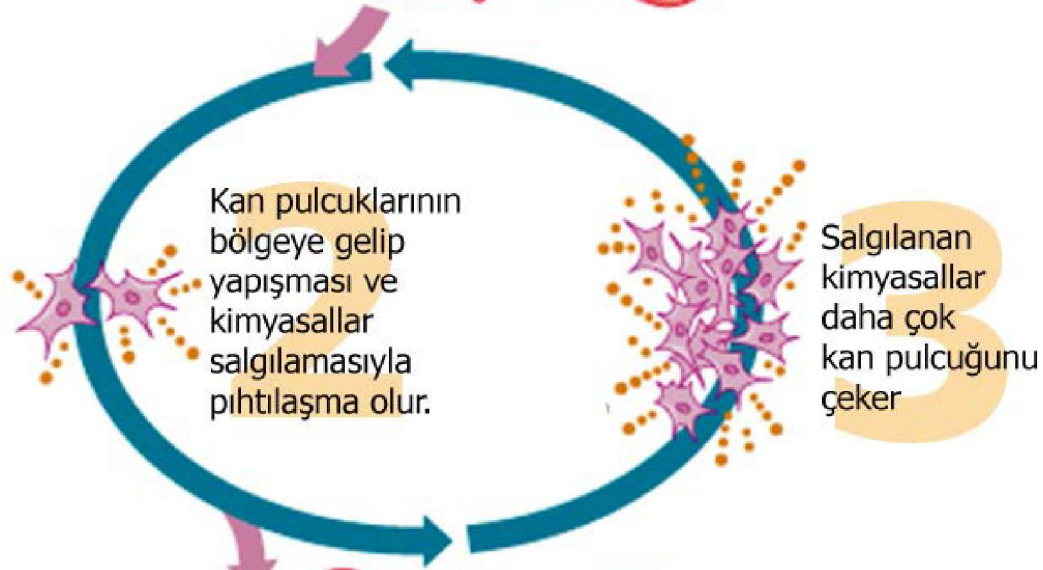
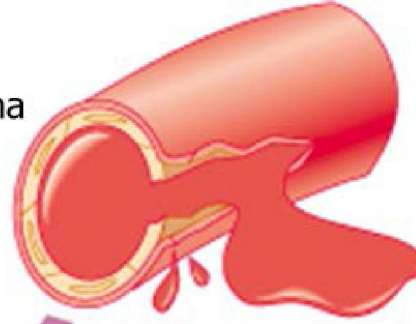
Ayar Noktası
37 C°

Zaman →

Pozitif Geri Bildirim

- Yanıt, başlangıç uyarısını daha da artırır
  - Kanın pıhtılaşmasının düzenlenmesi
  - Doğum
  - Aksiyon Potansiyeli oluşumu

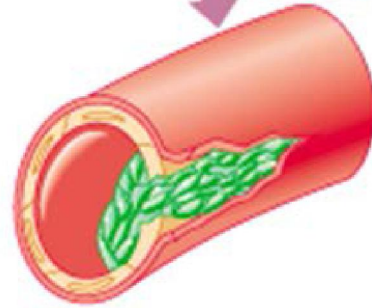
1
Kan damarı
duvarında yırtılma
veya yaralanma

2
Kan pulcuklarının
bölgeye gelip
yapışması ve
kimyasallar
salgılamasıyla
pıhtılaşma olur.

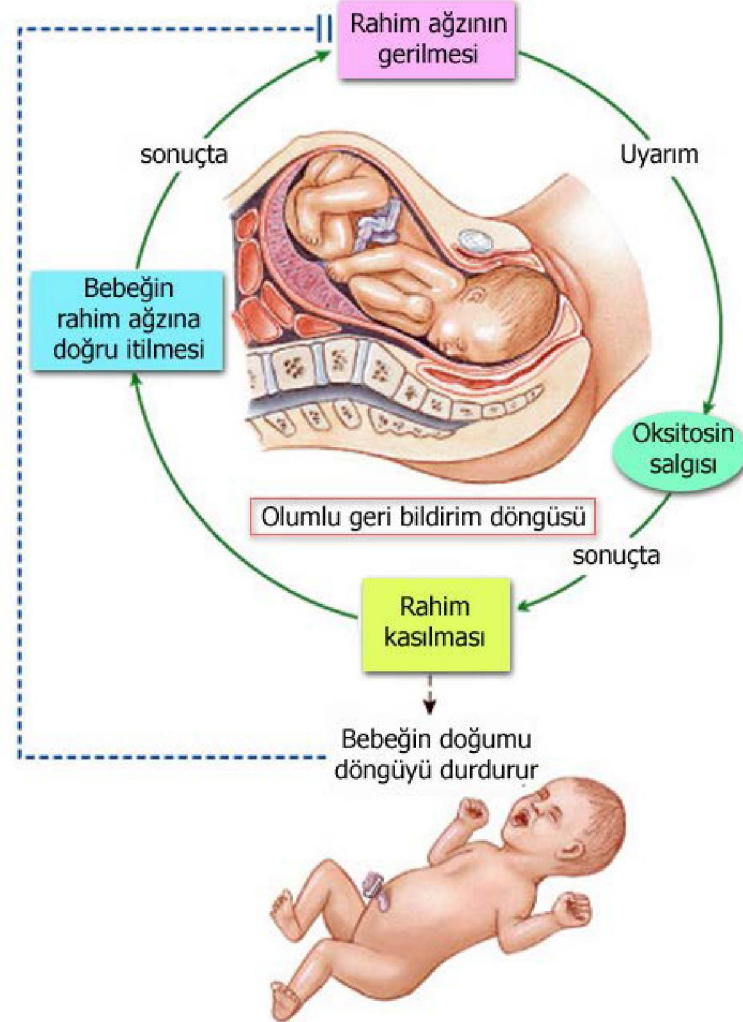
3
Salgılanan
kimyasallar
daha çok
kan pulcuğunu
çeker

4
Pıhtılaşma süreci
yara bölgesi
pıhtıyla kapatılana
kadar sürer

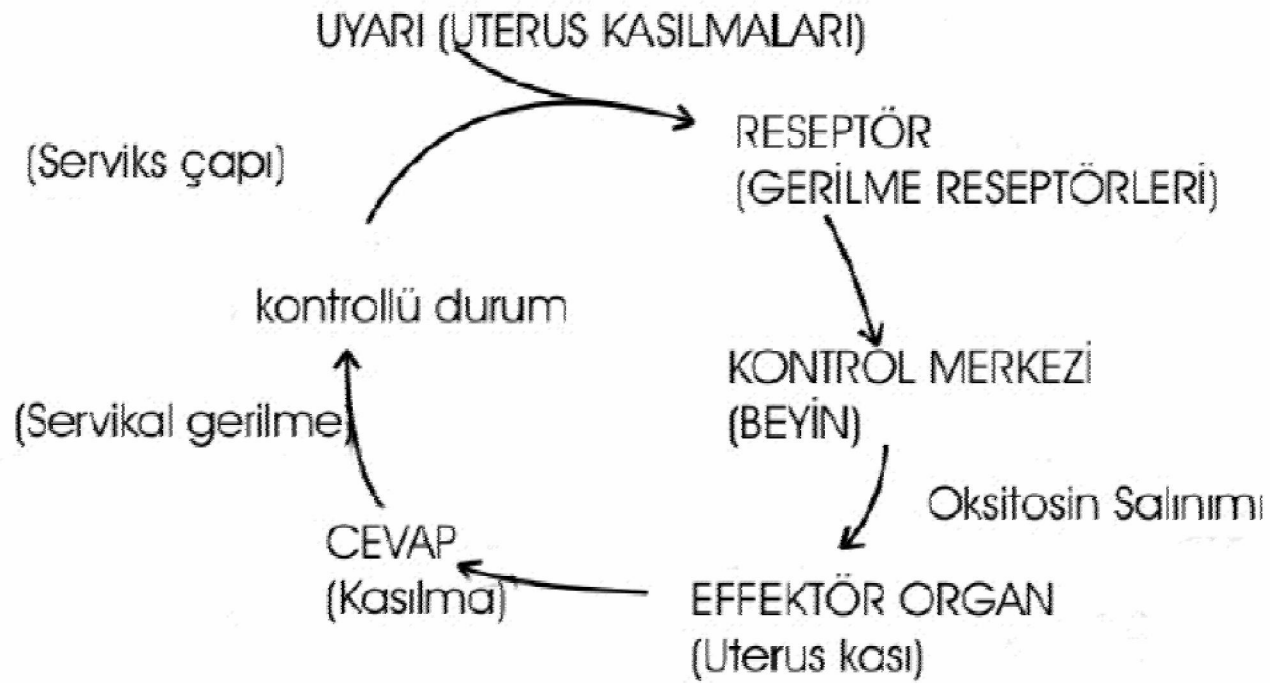

Bebek, doğumu başlatmak için
uterusta aşağı iner

POZİTİF GERİ BİLDİRİM MEKANİZMASI (ÖRNEK)

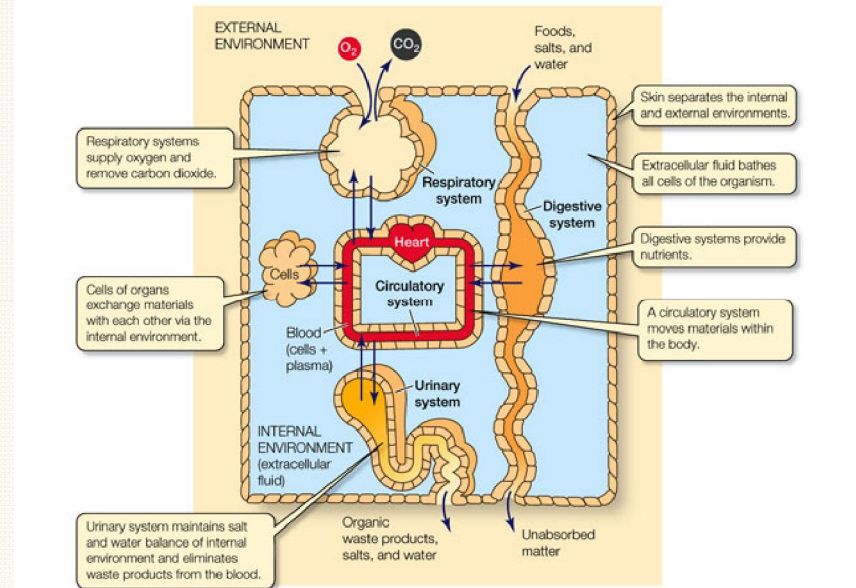
İleri Beslemeli (Adaptif) Kontrol

- Egzersize başlarken kalbin hızlanması
- Besin kokusu ile mide asit salgısının artması
- Havanın soğuk olduğunu derideki reseptörler tarafından algılandığında vücut ısısı henüz düşmeden ısı arttırıcı mekanizmaların devreye sokulması

Homeostazda Görevli Sistemler

- Tüm doku ve organlar homeostazı korumak için görev üstlenmiştir.
  - Solunum: oksijen
  - Boşaltım: iyon ve su dengesi
  - Sindirim: enerji için gerekli besin
- Kontrol Sistemleri
  - Sinir Sistemi:
    - Hızlı yanıt gereken durumlarda
    - Dış ortamdaki değişiklikleri fark etme ve yanıtı başlatma
  - Endokrin Sistem:
    - Hız değil süreklilik gerektiren etkinlikler
    - Hormonlar yolu ile

LIFE 8e, Figure 40.1

